

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ЦІЛЕПОЛЯГАННЯ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ

О.Ю. Шилова

Донецький національний технічний університет

Розглянуто сутність інноваційного розвитку підприємства, визначено його мету і основні цілі, спрямовані на її досягнення. Проведено аналіз існуючих нормативно-правових актів щодо оцінки вартості підприємства в контексті забезпечення інноваційного розвитку.

Розбудова ринкової економіки України супроводжувалась суттєвим погіршенням стану та результатів діяльності підприємств через докорінну зміну умов господарювання. В подальшому завдяки використанню ринкових методів регулювання, формуванню стратегії і тактики управління розвитком підприємств намітились позитивні тенденції в їх діяльності, проте криза, яка розпочалась в 2008 р., посилила негативні процеси, що мали місце на попередніх етапах розвитку. Внаслідок зменшення обсягів реалізованої промислової продукції, недостатності інвестицій в оновлення основних засобів відбувається зниження показників інноваційної активності і зростає частка збиткових підприємств, що спричиняє поглиблення кризових явищ в національній економіці. Це обумовлює необхідність пошуку шляхів виведення підприємств із кризи шляхом обґрунтування стратегічних пріоритетних цілей управління розвитком підприємств.

Проблемам забезпечення розвитку підприємства як самостійного суб'єкта господарювання присвячені дослідження М.Афанасьєва, І.Булеєва, А.Воронкової, М.Лепи, О.Пушкаря, О.Раєвської, В.Хобти, М.Чумаченка. Наукові розробки зазначених дослідників з окремих аспектів управління розвитком підприємств набули широкого використання, проте потребують поглиблення досліджень такі теоретичні і практичні аспекти як поглиблення сутності інноваційного розвитку підприємства, формалізація його мети і систем цілей для її досягнення.

Систематизація основних положень теорії розвитку підприємств і інноваційної теорії [1; 2; 3; 4; 5; 6] дозволяє запропонувати наступне визначення інноваційного розвитку. Інноваційний розвиток підприємства – це взаємопов'язаний комплекс дій, спрямований на зміцнення життєздатності і конкурентоспроможності суб'єктів

господарювання, який характеризується впровадженням значної кількості інноваційних технологій і виробництва нових видів продукції з використанням ресурсозберігаючих технологій. Основними характеристиками інноваційного розвитку з огляду на це повинні бути: підвищення рівня продуктивності праці, безперервність науково-технічного прогресу, поліпшення організації виробництва, економне використання робочої сили і матеріальних ресурсів, ефективність їх розміщення, поліпшення умов праці, професійної підготовки працівників, ефективне розміщення інвестиційних ресурсів, скорочення енергомісткості виробництва, пошук альтернативних джерел енергозабезпечення виробничого процесу. З урахуванням цього фактичні темпи інноваційного розвитку будуть максимально наближені до його потенційних можливостей, що забезпечуватиметься максимально високим рівнем ефективності управлінських рішень та ділової активності, а також повною завантаженістю виробничих потужностей.

Формалізації мети розвитку суб'єктів господарювання присвячені роботи Н.В.Афанасьєва, В.А.Василенка, Л.Ю.Гордієнко, Н.В.Касьянкової, В.О.Кунцевич, С.А.Смоляка [1, с.28; 2; 7; 3; 4; 8]. Розвиток вони пропонують трактувати як якісні зміни у виробництві, фінансуванні, маркетингу, управлінні та інших елементах потенціалу підприємства, спрямовані на зростання його вартості, для чого потрібно удосконалювати виробничу діяльність, організаційну структуру і підвищувати ефективність використання наявних ресурсів. За такого підходу стає зрозумілим, що метою інноваційного розвитку підприємств є зростання його вартості, а система цілей для досягнення поставленої мети зводиться до збільшення ринкової частки, підвищення якості продукції і розширення її асортименту та номенклатури, поліпшенні обслуговуванні клієнтів, зростанні конкурентоспроможності, визнанні підприємства лідером на ринку [9]. Однак такі цілі теж потребують більш детального пророблення за основними сферами діяльності господарюючих підприємств: положенні підприємства на ринку, рівні продуктивності праці працюючих, наявності виробничих ресурсів, ступені стабільності роботи суб'єктів господарювання, системі його управління, професіоналізмі і соціальній відповідальності персоналу, інноваційній діяльності[6, с.37].

Обґрунтування мети інноваційного розвитку підприємства представляє собою складний процес, оскільки на нього здійснюють вплив комплекс внутрішніх і зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів традиційно відносять виробничий потенціал і спрямованість,

рівень спеціалізації, а також види діяльності, якими займається підприємство; наявні фінансові ресурси і чисельність персоналу; структуру організації і систему її управління; форму власності; корпоративну культуру і етично-моральні принципи [10]. Разом з тим слід відзначити, що з метою обґрунтування впливу зазначених чинників на інноваційний розвиток підприємства їх необхідно класифікувати на дві групи: екстенсивні і інтенсивні [11], що дозволить визначати характеристики і напрямки розвитку суб'єктів господарювання. Це, в свою чергу, потребуватиме розробки заходів щодо підвищення ефективності використання матеріальних, трудових, фінансових, технологічних ресурсів, що відповідає кількісним і якісним змінам, вдосконалення організації виробництва і управління – структурним змінам. Таким чином, якісний аспект інноваційного розвитку підприємства як складної соціально-економічної системи полягатиме в зміні характеристик елементів системи (тобто підсистем – виробничої, матеріально-технічної, фінансової тощо), структурний аспект – зміні складу і підпорядкованості складових частин системи (тобто обґрунтуванні і впровадженні раціональних організаційних форм).

В процесі управління інноваційним розвитком підприємств для прийняття ефективних управлінських рішень необхідно обґрунтовувати кількісну характеристику їх вартості. Вартість підприємства як цілісного майнового комплексу визначається відповідно до діючих нормативно-правових актів України (Закону України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” №2658-III від 12.07.2001; Національних стандартів №1 „Загальні засади оцінки майна і майнових прав”, затвердженого Постановою Кабінету міністрів України №1440 від 10.09.2003, та №3 „Оцінка цілісних майнових комплексів”, затвердженого Постановою Кабінету міністрів України №1655 від 29.11.2006), а також методичних підходів, що розробляються поза межами України, наприклад, [12]. Національний стандарт №3 виділяє три методичних підходи до оцінки підприємства: майновий, дохідний та порівняльний, які, в свою чергу, можна систематизувати за більшою кількістю напрямів [12, с.153-179]. Так, основним методом доходного підходу є метод дисконтування грошового потоку, що базується на обґрунтуванні теперішньої вартості очікуваного чистого прибутку, амортизації, капітальних інвестицій протягом прогнозного періоду. В свою чергу, прибуток підприємства формується, виходячи з показників, насамперед, операційної діяльності, пов'язаної з випуском продукції (товарів, робіт, послуг). Тому зростання вартості

як мета розвитку підприємства буде досягнута за умови зростання обсягів виробництва у вартісному вимірі шляхом збільшення фізичних обсягів, зростання ціни на основі покращення якості виготовленої продукції. З іншого боку, необхідною умовою забезпечення розвитку підприємства є його економічне зростання, яке традиційно обґрунтовується через динаміку обсягів виробництва.

На основі обґрунтування змісту інноваційного розвитку підприємства доцільно сформулювати основні чинники розвитку господарюючого суб'єкта: зміна принципів організації виробництва від конвеєрного виробництва до методів, орієнтованих на задоволення специфічних потреб споживачів; стратегічний характер відносин персоналу і керівництва, а також власників підприємства; формування раціональних організаційних структур; розширення сфер інтеграції і диверсифікації [13; 5]. Впровадження вказаних напрямів функціонування підприємства забезпечуватиме інноваційну спрямованість не тільки окремих суб'єктів господарювання, але й регіонів, галузей і національної економіки в цілому.

Визначені чинники певною мірою відповідають основним напрямкам економічного зростання показників підприємств, але не всі вони забезпечують розвиток виробничої системи. На основі трьох складових частин розвитку підприємства – кількісних, якісних та структурних, всі зазначені чинники можна розділити на три групи: перша включає якісні (використання нових технологій); друга включає кількісні (стратегічний характер відносин трудового колективу і підприємства тощо); третя включає структурні (зміна принципів організації виробництва, використання гнучких технологій; зміни в організаційних структурах; розширення сфер диверсифікації і інтеграції).

Значний вплив на процес розвитку здійснює якісний аспект, змістовний склад якого на сьогоднішній день формує науково-технічний прогрес; структурний аспект проявляється в зміні принципів і типів організації виробництва, що впливає на зміни в організаційній структурі підприємств. Кількісний аспект розвитку серед визначених вище проявляється в стратегічних відносинах колективу з керівництвом – саме через кількість працюючих можна регулювати такі кількісні індикатори зростання як випуск продукції, продуктивність праці, фондоозброєність та інші.

Якісні зміни, за допомогою яких здійснюється перехід підприємства на більш високий рівень розвитку, визначаються науково-технічними змінами і прогресом, які на підприємстві протікають у вигляді інноваційних процесів. Останні визначають

конкурентні переваги підприємств, властивості продукції, що продається на ринку, які формують потенціал підприємства, використання якого є індикатором процесів розвитку.

Висновки

Таким чином, реалізація мети інноваційного розвитку підприємства – зростання його вартості, забезпечить структуризацію цілей господарюючого суб'єкта і способи її досягнення, що сприятиме підвищенню ефективності діяльності і прискоренню переходу на інноваційний тип розвитку. Обґрунтування вартості підприємства на подальших етапах дослідження потребуватиме вибір методу оцінки в залежності від виду економічної діяльності, специфіки продукції (товарів, робіт, послуг), форми власності суб'єкта господарювання.

Бібліографічний список

1. Афанасьев Н.В. Управление развитием предприятия: Монография / Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. – Харьков: Издательский Дом “ИНЖЭК”, 2003. – 184с.
2. Василенко В.А. Менеджмент устойчивого развития предприятий: Монография / В.А.Василенко – Киев: Центр учебной литературы, 2005. – 648с.
3. Касьянова Н.В. Особенности стратегии развития предприятия / Н.В.Касьянова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. - №3. – Том 2. – с.36-40.
4. Кунцевич В.О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінки / В.О.Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. - №7. – с.123-130.
5. Мельник Д.Л. Концептуальні засади розробки стратегії розвитку підприємства / Д.Л.Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. – 2007. - №3. – Том 2. – с.75-80.
6. Трифилова А.А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия. / А.А.Трифиллова. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 304с.
7. Гордиенко Л.Ю. Трансформационный подход к формированию концептуальных основ организационного развития / Л.Ю.Гордиенко // Наукові праці Донецького державного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 37. – Донецьк, ДонНТУ, 2001. – 230 с. – с.12-16.
8. Смоляк С.А. Критерии оптимального поведения фирмы в условиях неопределенности / С.А.Смоляк // Экономика и математические методы. – 2005. – том 41. - №3. – с.39-53.
9. Кривицька О.Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку / О.Р.Кривицька // Фінанси України. – 2005. - №3. – с.138-146.
10. Данько М. Реорганізація підприємств у контексті формування корпоративних структур / М.Данько // Економіка України. – 2007. - №1. – с.64-70.
11. Никитина Н. Антикризисное финансовое управление предприятием: исследование факторов внутренней и внешней среды / Н.Никитина // Проблемы теории и практики управления. – 2007. - №7. – с.91-101.

12. Коупленд Т. Стоимость компаний. Оценка и управление. / Т.Коупленд, Т.Коллер, Д.Муррин; пер. с англ. Н.Н.Барышникова – М.: ЗАО „Олимп-Бизнес”, 2005. – 576с.

13. Горняк О.В. Напряжки та чинники розвитку сучасного підприємства / О.В.Горняк // Актуальні проблеми економіки. – 2002. - №6. – с.35-40.